

Utlåtande 26.4.2018

Ärende: utlåtande om utkast till Finlands första periodiska rapport gällande genomförandet av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning CRPD (HEL7M0743-13)

FDUV är intresseorganisationen för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning i Finland. FDUV representerar elva regionala DUV-föreningar och riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. De regionala DUV-föreningarna är verksamma i hela Svenskfinland och har tillsammans cirka 2 800 medlemmar. Vi tackar för möjligheten att bli hörda angående Finlands första periodiska rapport gällande genomförande av FN-konventionen CRPD.

Rapporten som helhet

FDUV anser att rapporten ger en realistisk bild av hur lagstiftningen gällande funktionshinderområdet ser ut i Finland. Däremot anser vi att det ur rapporten inte i tillräcklig grad framgår hur lagstiftningen och FN-konventionen CRPD (som är bindande lag i Finland) de facto påverkat personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Vi beklagar också att rapportutkastet endast finns på finska, eftersom det försvårar svenskspråkiga organisationers möjligheter att sprida informationen och uttala sig om rapporten. Särskilt oroliga är vi över hur Åland hörs i rapporteringskedjet.

Artikel 1–4: Syfte, definitioner, allmänna principer och åtaganden

Åtgärdsprogram

Punkt 7: I Statsrådets redogörelse om de mänskliga rättigheterna 2014 har statsrådet beslutat att reservera tillräckliga ekonomiska och övriga resurser för att förverkliga mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. År 2015 har statsrådet i sitt åtgärdsprogram beslutat att 61 miljoner euro ska sparas in på den nya funktionshinderlagen (VALAS), vilket rimmar illa med andan i såväl redogörelsen från år 2014 samt med FN-konventionen CRPD, som ratificerades år 2016. Regeringen håller fortsättningsvis fast vid sparkravet på 61 miljoner euro, trots att funktionshinderorganisationerna starkt har motsatt sig sparkravet.

Punkt 10: Anmärkningsvärt är att även om en stor del av åtgärderna i VAMPO-programmet genomfördes så var det flera stora, viktiga åtgärder som inte kunde genomföras. Dessa skulle ha krävt mera styrning samt samarbete över ministeriegränser till exempel då det gäller artikel 19 om rätten att leva självständigt och att delta i samhället.

Punkt 12: Vi beklagar att åtgärdsprogrammet om genomförandet av FN-konventionen CRPD (Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2018–2019, STM:n julkaisuja 2/2018) inte ännu finns översatt till svenska.

Antalet personer med funktionsnedsättning i Finland

Punkt 17: FDUV påpekar att färdtjänst inte gäller alla personer med funktionsnedsättning. Färdtjänst enligt handikappservicelagen gäller ”personer med gravt handikapp”.

Punkt 22: Vi påpekar att det är utmanande att få en helhetsbild av hur många personer med intellektuell funktionsnedsättning som har svenska som modersmål. Denna minoritet inom minoriteten är särskilt utsatt eftersom servicesystemet ofta är uppbyggt enligt majoritetsbefolkningens behov, vilket gör att det kan vara svårt att få individuellt stöd på modersmålet svenska.

Delaktighet för personer med funktionsnedsättning

34: Vår erfarenhet är att de kommunala handikappråden i praktiken har få möjligheter att de facto påverka beslutsfattande i kommunerna. En orsak torde vara att de inte besitter budget- och beslutandemakt, utan mer fungerar som rådgivande organ. FDUV har förespråkat att handikapprådets makt skulle utökas och att kommunerna skulle åläggas att i högre grad inhämta konsekvensanalyser av handikappråden inför kommunala beslut som påverkar personer med funktionsnedsättning.

36: Behovet av lättläst information ökar stadigt och man räknar med att ca 8–12 % av befolkningen (ca 450 000–650 000 personer) behöver lättläst information. Av dessa behöver uppskattningsvis 5,5 % (ca 22 500–32 500 personer) lättläst information på svenska.

Artikel 5: Jämlikhet och icke-diskriminering

Punkt 48: I Diskrimineringsombudsmannens rapport om diskriminering och likabehandling av personer med funktionsnedsättning framkom att det är sannolikt att svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning inte anmäler diskrimineringsfall i lika hög grad som finskspråkiga. En möjlig orsak antogs vara brist på förtroende för myndigheterna samt brist på tilltro att anmälan leder till förändring.

Artikel 9: Tillgänglighet och åtkomlighet

Punkt 93–95 om medborgarinitiativet Ingen marknadsvara kunde med fördel flyttas till stycket om artikel 19 om rätten att leva självständigt och att delta i samhället.

Punkt 98: För att alla ska kunna ta till sig myndigheternas information bör den finnas även i lättläst version, både på finska och svenska.

Punkt 104: FDUV förespråkar varmt att digitala verktyg utvecklas och blir mer tillgängliga också för personer med funktionsnedsättning. Vi önskar emellertid påpeka att en stor del av vår målgrupp, personer med intellektuell funktionsnedsättning, är personer som inte kan använda elektroniska tjänster och som måste garanteras andra metoder att uträtta ärenden samt ta till sig information.

För en majoritet av dessa personer är det anhöriga – ofta äldre föräldrar – som i praktiken ofta är tvungna att sköta det vuxna barnets ärenden. Vi påpekar att många av de anhöriga själva behöver stöd för att använda digitala tjänster, och att det därmed bör planeras noga för hur

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland

dessa ska motiveras till att lära sig nya färdigheter samt hur stödet och handledningen konkret ska ges på svenska. Minst lika viktigt är att utarbeta och informera om hur de som inte ens med handledning kan sköta ärenden digitalt. Många personer med funktionsnedsättning har svårigheter att använda banktjänster och elektroniska tjänster som kräver stark identifiering till exempel Min Kanta. Enligt finsk lag är det förbjudet att överlåta sina personliga bankkoder till andra personer så som personliga assistenter, vilket lett till att personer med funktionsnedsättning nekats bankkoder.

Vi är oroliga över att digitaliseringen medför att man drar in de fysiska kundbetjäningsställena, vilket skapar ytterligare svårigheter för vår målgrupp att hänga med i samhällsutvecklingen. Vi är därtill oroliga över att information från myndigheter och annan samhällsinformation publiceras i huvudsak på webben.

Vi vill föra fram att det i samband med digitaliseringen av tjänster är viktigt att också fokusera på att göra innehållet tillgängligt, inte bara de tekniska lösningarna. Här är det till exempel viktigt med lättläst text både på svenska och finska i de elektroniska tjänsterna.

Det finns en stor risk för att ojämlikheten mellan personer med funktionsnedsättning och majoritetsbefolkningen ökar.

Punkt 115: I Finland finns uppskattningsvis 22 500–32 500 personer som har svenska som modersmål och som behöver lättläst information. Vår erfarenhet är att myndigheterna bör bli bättre på att producera lättläst information.

Artikel 14: Frihet och personlig säkerhet

Punkt 196: För att rätten till självbestämmande ska förverkligas för personer med intellektuell funktionsnedsättning är det av yttersta vikt att det i självbestämmandelagen (IMO) stadgas tydligt om rätten till stöd i att fatta beslut, oberoende av hur omfattande personens stödbehov är. Utgångspunkten bör i enlighet med FN-konventionens stadganden vara att alla personer med funktionsnedsättning har rätt till stöd i att fatta beslut angående sina egna ärenden. Därtill bör det konkreta stödet tryggas i den nya funktionshinderlagen (VALAS), som för tillfället är under beredning.

Punkt 198: Denna punkt bör också beaktas under artikel 19 om rätten att leva självständigt och att delta i samhället. Enligt kartläggningar används mer begränsningsåtgärder i större enheter. Trots detta har utvecklingen av individuellt stöd i enlighet med artikel 19 avstannat i Finland.

Artikel 19: Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

281: Vi delar den bild som framkommit i Miljöministeriets kartläggning om att personer med intellektuell funktionsnedsättning inte är jämlika med andra personer med funktionsnedsättning då det gäller boende och delaktighet i samhället. I rapporteringen om Statsrådets principbeslut om nedläggning av institutioner och utveckling av tjänster i närsamhället (KEHAS) konstateras att de boendeformer som utvecklats är alldeles för likformiga och att boende för personer med intellektuell funktionsnedsättning fortsättningsvis långt ordnas i grupp, oberoende av det individuella stödbehovet och personens egen önskan.

Punkt 286: Finland håller på att förnya funktionshinderlagen och i förslaget till utkast föreslås att personlig assistans, som skulle svara på de olika individuella stödbehoven, endast beviljas personer som ”självständigt eller med hjälp av stöd” kunna bestämma vad hen ska använda den personliga assistansen till. I likhet med den nuvarande lagstiftningen utgår lagutkastet ifrån att personen måste ha sådana resurser att hen kan fastställa assistansens innehåll och sättet att

FDUV
 Nordenskiöldsgatan 18 A
 FI-00250 Helsingfors
 +358 (0)9 434 23 60
 fdv@fdv.fi

Storalånggatan 60
 FI-65100 Vasa
 +358 (0)6 319 56 52
 fdv.vasa@fdv.fi

fdv.fi
 facebook.com/fdv.fi
 twitter.com/FDUVFinland

genomföra den. En motsvarande resursbegränsning finns i regeringens förslag på personlig budgetering för att öka kundens valfrihet inom social- och hälsovård.

FDUV anser att denna formulering är diskriminerande gentemot personer med intellektuell funktionsnedsättning och försätter denna grupp i en ojämlig ställning gentemot andra personer med funktionsnedsättning samt samhället överlag. I praktiken har motsvarande resursbegränsning lett till att personer med intellektuell funktionsnedsättning kan beviljas personlig assistans för fritidssysselsättningar (max 30 h/månad), men boendestöd ordnas i grupp. Vi hänvisar till punkt 198, enligt vilken begränsningsåtgärder används mer i större enheter, samt till punkterna 276-282 om nedläggningen av institutionsboende i Finland och behovet av att ytterligare utveckla individuella stödformer för att skapa olika former av boende. Den föreslagna lagstiftningen tryggar inte rätten till individuellt stöd för personer med intellektuell funktionsnedsättning och kommer därmed inte att främja genomförandet av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 30: Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

523: Vi föreslår följande tillägg ”Också inom kulturtjänster och fritidssysselsättningar finns behov av lättlästa texter för att möjliggöra att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta.”

Artikel 31: Internationellt samarbete

FDUV konstaterar att Finlands regering har skurit ned anslagen för utvecklingssamarbete, vilket föranlett att funktionshinderorganisationerna varit tvungna att skära ned sitt stöd riktat sig specifikt till personer och familjer med funktionsnedsättning. Det är beklagligt att det samarbete funktionshinderorganisationerna utvecklat i t.ex. Afrikanska länder skurits ned. Det arbete funktionshinderorganisationerna byggt upp med små medel och med sitt specifika kunnande har äventyrats och fått olyckliga följder för våra partners i södern.

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland